

авкустшан, 1927 җ.

3-мёш җул тухаҗ.

Ирёксёрех тәрән.

АРЌМЕ.—Мён есё пайан ирех җилёллө. Вырәнү җинҗен сулахай урупа тәтәни мён?

УПЌШКИ.—Колператтиера икё пушмака та сулахай ура-на тәхәнмаллисене тыттарнә та, ирёксёрех сулахай урапа тәрән.

Ѓаварлӑхламалла.

Ёскё тӑваӑ вӑл: нумайёшё ёскё пир-ки пушне сийёсёё. Мур кур йалсовет претсетаттёл урӑ, ёсмен вӑхӑтра сын йевёрлех сӑрет, сӑпатине те кутӑн сырмасӑ вӑл, пусӑнах сыраӑ, каласма та йёркеллех каласӑӑ, ёсleme те пулта-раӑ пулмалла, савӑнпа ӑна, йёркеллё сын-ха вӑл, сыру та вёреннё, тесе Мур-кар халӑхё претсетаттёл вырӑнне суйласа лартнӑ. Тумалли ёсёсене майё майёпе ёслесе пыраӑ вӑл.

— Пайан савна тумаллаха,—канаш-лаӑ вӑл ӗленёсемпе.

— Тӑвас-тӑвас кирлё пулсан, та-вӑрса каласёё ӗленёсем,—пире халӑх ёсleme суйланӑ.

Йе тата Хӑмӑшри (Нурӑс в.) йал-совет сырусине илер, вӑл та хӑйне кура халӑх ёсне ёслесе тӑраӑ. Ир-хине йалсоветне пыраӑ те, папкиҫен хуёсене кӑларса сырма тытӑнаӑ. Ана та халӑх, уӑн ӗакӑр куёсене хёрён-се мар, йалсовет ёсне ёсленёшён шалу парса тӑраӑ. Шалӑвё питех пысӑк мар та ёнтё, ёсё те сав тери аҫтах.

Прасниксенҫе халӑх аптӑраӑ вара вёсемпеле. «Ҫӑхӑмса» лашан урисем хушшине тилкене кёрсен урапу сёмё-рессе кётсех тӑр, йе тата ун пек ла-ша сул варрине ӗарӑнаӑ те, тӑлхӑрса каллё-маллё пӑхкаласа кӑмӑлё килиҫ-ҫен пёр вырӑнта тапӑртатса тӑраӑ--ни малалла, ни кайалла. Хуӑ сан тем пек васкамалла ёсӑ пулсан та, вӑл «майӑ килиҫҫен» кётсе тӑрас пулаӑ. Хуҫи тыткалама пёлсен ӗас-ӗасах ун пек «Ҫӑхӑмса» лаша та йёркене тухаӑ, ку-тӑнланма пӑрахаӑ. Тыткалама пёлес пулаӑ...

Те Муркар йалёпе Хӑмӑш йалё тыт-калама пёлеймёсёё, те урӑх сӑлтавпа вёсен йалсоветёсен вӑхӑӗ-вӑхӑӗпе «Ҫӑхӑмса» лашасем пек «тёнҫене кул-тарса» илесёё. Ахаҫ ӗух вӑл ку палӑр-масӑ те, прасниксенҫе ёс пӑсӑлаӑ. Прасникёсем те нумай тата: Раштавё, Мункунё, Сӑмёкё... мур ӗул прасник. Хуласенҫе ёслекенсем вӑл «прасник-сене» питех йуратса каймасёё те, йал-сенҫе ёлӑкхи йӑлапа (хӑсан пётсе ларё сав ёлӑкхи йӑла) вӑл «прасниксене» пур сёрте те пулмасан та, ӗылай сёр-те тем пек кётсе, хатёрленсе тӑрасёё.

Вӑл прасниксене мён тума пит кётнине такам та пёлет: унта ёскё пулаӑ. Ёлӑк-хи йӑласене тёллёрех шухӑшласа пӑх-сан, тёлёнсе кайан ӗисти. Прасникре савӑнса канас вырӑнне «ёскё пулаӑ», ёсес килсен, сӑрана ахаҫ ӗух та, кӑштӑн-кӑштӑн, кирлё таран ёсme пу-лаӑ пуҫ.

Прасник ситет, сӑра-ерек хатёрлес, тесе шӑлне хӑйраӑ малтанах ёске йуратакан сын..

Сӑрине хатёрлет, сӗттине тупаӑ. «Прасникё» ситсен ёмёр курман пек ёсет те (йепле хырӑмё сурӑлмасӑ)... йулашки ёсне сӑхатаӑ.

— Ёс, Мункун султалӑкне пёрре сес пулаӑ, тесе йанклаттараӑ вӑл куркине.

— Раштавё те, Сӑмёкё те султалӑк-не пёрре сес пулаӑ вара уӑн. Мён пурне пёрле пухса пурё икё теҫетке-рен те иртет.

Кунта епё ёскё сынна мёйле сийен кӑни синҫен каласӑс теместёп, ун синҫен тухтӑрсем аван каласёё. Анҫах йепле пулсан та, хырӑм кӑлениҫҫен куҫ ӗпёниҫҫен ёснин усси сук пулё, тетёл.

Мён «тетёл» тесе тӑмалла унта, ӑкӑ примерсем. Пёр «пысӑк» прасникре Хӑ-мӑш йалсовет сыруҫи «ёлӑкхи йӑлапа» ёссе ӗсёрёлет. Ун аллинҫе хаҫ папк-кӑ та, руҫкӑ та нимён те сук, таҫта вёсем, астумасӑ вӑл («прасникре» вӑл шухаш-им?)

Урампа иртсе пынӑ ӗух «сывлӑшне савӑрма» пёр сурт патне пырса тайӑ-наӑ. Урам тӑрӑх пӑхкалаӑ те, викам килни курӑнмасӑ. Пирён сыруҫӑ никам-па хирёсme аптӑраӑ. Ёссен хирёсme-сен йепле пулаӑ-ха вӑл? Ёлӑкхи йӑ-лана пӑсма йураӑи.

Куҫне ӗарса пӑхаӑ те, кам сурҗё умёнҫе тӑнине ӑнласа илет. Вӑл пырса ӗарӑнӑ сурт, тӑлӑх арӑм сурҗё пул-нӑ. Сулланкаласа кёрсе кайаӑ вӑл сур-та. Кёрсенех тӑлӑх арӑмпа хирёсme тытӑнаӑ.

— Сан-н-н... кӑ-маку усал--хӑрӑлта-таӑ вӑл--ишмелле ӑна...

Арӑмё наҫар пулнӑ, телёри пулсан кӑтартёҫҗё ӑна кӑмакасем.

Тӑлӑх арӑмӑн пёҫёк аҫисем сӑк тискер кайӑкран хӑраса, пёр кётессе

амаш патне, җах җөһписем амаш су-
наҗе айне кёрсе ларна пек, ун йери
тавра пустаранса лараҗсе. Тәләх арәм
әна тухма хушаҗ.

— Ман кәмака ытисеннинҗен пёрте
кайа марҗе, ма хирёсенха есё ман-
па, сасә параҗ вәл кетесрен. — Ёсёр есё
килне кай...

— Молҗҗай! Иа... йа парттейнай,
кашкәраҗ вәл урине тапса.

Тәләх арәмән аҗисем хәранипе йе-
ме тытәнаҗсе, вәл вёсене сәпкаласа
урама кәларса йараҗ, вёсен хыҗсән
амаше те пүртрен тухса тараҗ.

Ытти пулсан малалла ним тума та
аптәрётҗе ёнтё, вәл сыннай намәс
сук та ёнтё, сапах та, вулакан, вәл
кун хыҗсән тухса кайнаҗ тейё. Сук, пи-
рён сырусә кайма шухахламасҗ-ха.
Пүрте пётҗен йулсан, ёсёр куҗёсене,
лаша куҗёсем пек савәркаласа илет
те, ним тума аптәраса кәмака сине
улаҗса лараҗ. Вәл та пулҗе. Малалла
мён тавас?

Хай сәмахне сийеле кәларас тесе-и
ёнтё, хай вайне сәнама, вәл урисене
стена сүмне төрелет те, пётём вайёпе,
алисемпе, пәхәр сәмкипе төрелесе кә-
маки тәррине ишсе антараҗ, (вәт уна
аҗта) сав вәхәтрах хай те «кёрёслет-
се» персе анаҗ.

Тәләх арәм сынсене җёнсе килсен вё-
сем әна җарма тытәнаҗсе.

— Ан сыхланәр мана, епё әслә сын,
тесе ахарашаҗ.

Пёри сак «әслә сынна» савәтса тух-
ма тытәнаҗ те, вәл әна сёсёпе җиксе
кёпине шәтараҗ.... Нушаланкаласа ва-
ра әна ик-виҗ сын аран-аран илсе
тухса кайаҗсе.

Муркар йалсовет претсәтәтгөлё те
сак «әслә сынтаң» нумай кайа йул-
ман. Прасниксенҗе вәл та «җәхәмлаҗ».
Нумай пулмасҗ (хәш прасникре пул-
нине йалкор кәтартман. Й. С.) ну-
май пулмасҗ есёе ёсёрелет те, никама
хёнеме аптәраса, али кёсётнипе хайён
ватә ашшёне хёнеме пикеней. Ашшё
әна ним сәмах та каламан. Мён ка-
латәр вәл сав ухмаха, нимён те кала-
ман та вәл хирёсме тупаҗ.

— Ват сулнәскер, сухал ман куҗран,
— сыпәсаҗ вәл ашшёне.

— Аҗта кайас ман ывәләм, ма каш-
кәрашәтән, — җараҗ әна ашшё.

— А-а-а, ес манпа каласма-и, ман-
па тавлашма-и-и-и? Сапса йараҗ ватәс-

Ыт ахалтен анҗах.

— Ку кёрешү мана пүрокра-
тисәмпа кёрешнине аса илте-
рет.

— Мёнле? Ара, сёнтерни па-
ләрмасҗ.

кере. Кайран урса кайса әнтан йаритҗ-
җен хёнет.

Вәл вәхәтра урампа йалсовет җле-
нё, 60 сүлхискер, иртсе пыраҗ. Вәл
лашине кётёве йама кайнаҗ пулнә, ун-
тан тавранаҗ, аллинҗе йёвен. Ахәраш-
нине илтсен вәл, унта җарма тесе
җупса пыраҗ.

— Мён хәтланатәр есёр, айвансем, җа-
ранәр, — пырса тәраҗ вәл иккёшин хуш-
шине. Җарнашән әна та сәптәрсә йа-
раҗ, ку йёвенпе параҗ, кайран аран
тарса хәтәләҗ... Җарән сынна пёр ур-
са кайсан.

Йёвенпе сёс җарма сук ун пек сын-
сене с а в а р а х л а с пулаҗ, вәт мёс-
кер кётёсёе вёсем. ИАЛАВИН.

Улма прасник кунё.

Карзйак: Ах, ку шйнанал! Сылаха пёлмест. Пуп молепён тумасарах улманал сийесшён.

Шйни: Санран аслаарах сав епёл! Пупсем хйсем таксанах сйнёл, санал, шйларскере, сес сйме хушмассёл.

Шйнасем йурлассел.

(Нил тёлекре мар, нил керетён).

«Пурнас» йатла тёрес театтарне.
Кайрамар. Санавес усалтёл.

Ку ме сйне тйнал пекех, халаплансах
йурлассел.

— Нил-ил... нилкаса йаёл упри. Тис-
кйнтпах калаёл.

— Нёр-нёр-нрр: сёрлесе сйтрёл сёл-
тел шйни. Алт.

Нйй—нйй—йй!... Вйси-шйни те йан-
кйлтаттарса стенёл сйне тухрёл. Тенйр-
лах йурлаёл.

— Пйан-пан! тутартёл тислёл шйни
паспала.

Камйан хйлхасем витёр,—
Йурланине итлёр!

Нил-вил-йй! Епёл кёлсённи!
Атйал хёрринтй, ревишй сйнни...

Ёмёр ман кёлске,
Сапах тал, тёлтёл!...
Кунтал пурйанмал
Питех те аван.

Контсерт пуслантёл. Полни хор. Кво-
рам сйтнёл.

Касхине кйшт-кйшт тёлёткелетпёр,
тёр йун ёметпёр. Мусйк сассиле ёскёл

ёсетпёр. Унтан иртёненх „сўсне тё-
ветпёр“. Таша сине таша. Туй сине
туй...

Шупашкар оркесттәрё пекех никама
вёрентёмёр.

Пирёние пёрлех, ўпресемпеле, Ко-
мунхосё те хыта саванаф.

Песплатнах, йалав, кашпа пусласа
кәнтәр кунтёненх—12 сехетёен пире
параф сутә.

Сутти хёвел пек. Мусак сийёнёх...

Пур-пур татах та җиттаһна сінҗи.

Ик сёрте сунаф икё лампаҗка, ик
лампаҗки те электритсәллә...

— Ну-ну! терём епё хамән ашра.
Пёрре йавлаттарса йарсассән, лампаҗ-
ку менў пётёмпе ытәнса кайән. Сын-
сем хула илемшён. Микула укутнёк
умёнҗилле, ёмёрте сўнми сутә тавас-
шән. Есё пур никаса сўретён... Решим
та решим, еккономи!...

Тахәнтаратап пёрре, сәва йупи!...

— Нёр-нёр-р!—Нёр. Аҗтә пусларё.
Увән пурйасё тата лайахрах.

Епё пурнап, тет, пивнойра—мёнре,
Совпартишколсентё. Кунёнсёрённех унта
симёс пур. Пирён йыш пысаккә пёр
пин штук пулё унта пурнатпәр, кәл-
пассипелех мәнтәрланатпәр...

Унти пурәнәс ытти сёртинёен пи-
рёншён аванрах.

Емелсем-мёнсем, капкән тыткәсsem
лартса хумасёё.

Варвитти җиршён кәссах кайатпәр.
Хәшпёр аэине, ураван ўкмех, емел па-
ратпәр. Хәшёсем авә 3-шер 4-шар кун,
тухтәрне кётсе йәшса ыртасёё...

— Пән-пан!... Маншән ку аван.
Ман ваҗҗи какай...

— Нёр-нёр! хама та аван, кәлпас-
сипеле ёнтё йәләхнә. Тёр какай сине
кусәссәм билет...

Сётел шәни җарәнҗё. Ўпри те хулен
сёс каласаф.

Пусларёсё теприсем...

— Нәй-най!...

— Пән-пан!...

Пёри хай ёне сінҗе пурәнса унән
сүрәмне хәпартса пётерниле мухтанаф.
Кёсёрхи сёр Атәл хёрёнҗе Куркапа
сёр кашнине асәнҗё. Ах сав Купанов
хусан (әна җавашла „Тута“ нәв тесҗё!)
тути таҗка пулас. Савән сине ларса
дәхасёё, текелесе илет.

— Тёлёмелле, уйхирёнҗе ёнесем хў-
реллө -сапаланса пётересёё. Кунта,
Шупашкарта, хёрарамёсем... Самана
тесе, шалт телёнсе кайнә вәси шәни.

Ик йенҗе ик хўре—те сунат, те хў-
ре? Йупкисем сунатланса пырасёё.
Вейәр пек... ик йенне иккё. Варкаш-
тарасёё, сивётсе пымалли пулас...

— Ларса пәхас-ха сапах... ёмётём
ўсет.

— Ўссе ўсмесёр! Пән-пан! тислөк
шәни те саванаф.

— Епё, тет, кёсёр Опоно склатёнҗе
сёр кашрам...

Унта Ашмарин сінтаксисёсем таҗ-
каланса кайнә. Выртса тәма та аван.

— Епё кёт-кёт әна пасара тухаф,
тесе-халё те сук. Ёнтё патне йәва са-
вәрам сёрсе пётиҗён!...

Оркестәр сёмёрттерет кәна. Прок-
рами пысаккә.

Шур сәкәр ситменни сінҗён. Шулт-
ра сынсем пек сине май пулманни
сінҗён...

— Сатту, тесёё, халё ўсёррисем ыт-
ларах хәсса парасёё. Пасар варнех...

— Ай-йай шәлсёммиске, җәмласах
панә!...

Ку симёс хысёән торковкәсен сыр-
ли синех тула тухас килмерё.

Шырама җупрам. Анҗах, телей сук:
леш, ваттәр текенни пасартан сётнё.

Аптриш та аптрал.

Аптрал та аптриш!...

— Контсерт! Контсерт! Контсерт ку
вәйлә.

Пайанхипе сёс вәлә пётмест-ха. Ит-
лес текен—хытах итле! Туҗкә шәна-
сене сёх ан пиле!...

Пётрё ку №-р.

Санавёс анаф. Сыраканни те вәра-
наф.

В а с а н к а.

Пёре вёреннёскер.

Хулари копператтивра пёр улпутла
тумланнә арсын сәмарта илет. При-
кашҗәкёне сапла каләсса тәрасёё:

— Ак, пит лайах сәмарта! Иртнё ер-
нере тунәскер.

— Каллех хаҗхи. Мана киввине
пар, тавар хакёсене йўнетёҗён ту-
нине.

Ретаксийе йанă ғыру.

Ретакси йулташ!

Манан Винтă йатлă кӳршӗ сирӗн пата, епӗ Манкун ҫухне хуҫеме картăка хенени ҫинҫен ғыру ғырма хатӗрленет. Анҫах есӗр, йулташсем, апа ан ӗненӗр, мӗншӗн тесен суйаҫ вӑл.

Епӗ вӑл ӗс ҫинҫен тӗпӗ-йӗрӗпех каласа пама пултаратӑп.

Ретакси йулташсем!

Манан хумене Шӑхлиҫа Петӗр Мархви—ревоҫутсийе хырӗс пыраканскер. Ун пек ревоҫутсийе хырӗс пыраканин Совет Сойусӗнҫе те ҫук.

Ку пӗр йапала.

Манан арӑм Марине ун майлӑ.

Ку тевӗр йапала.

Аҫасем манан—Микулай, Кришка, тата Марие—вӗсем майлӑ.

Ку виҫӗмӗш йапала.

Алимент

кӑсйене те анаҫ, ӗнсе ҫине те улӑхса лараҫ.

Епӗ пӗрех хут мар хумене каланӑ:

— Есӗ, Петӗр Марфи, пӑрах-ха ҫавтӗн майлӑ аkitатси тума. Епӗ тӗппипех пӗлетӗп—турӑ ҫук, ҫӗр ҫаврӑнаҫ, хӗвелӗ ырӑнтах тӑраҫ—ниҫта та куҫмаҫт тенӗ.

Вӑл мана:

— Шуйттанла каласатӑн есӗ, тет.

Арӑмӑм та ун майлӑ.

Аҫасем вӗсем хыҫҫӑн кайаҫҫӗ.

— Ну, терӗм, есӗр апла пулсассӑн, сирӗнтен епӗ уйӑрлатӑп, ҫире вӑҫи урӑх ырӑн касса паратӑп. Ак ку ман ҫтена пултӑр, ку сирӗн ҫтена. Кунта епӗ вошӗсен сӑнӗсене ҫакатӑп, есӗр унта турӑ таврашсен сӑнӗсене ҫакӑр. Манан Совет ҫӗршывне хӑварӑн тӗнлӗ сӑмсусемпе пырса ан та тӗртӗнӗр терӗм.

Уйӑрлӑмӑр.

Манан ҫӗршывра—Ленинпа Кокӑ, сӑнӗсем ҫакӑнса тӑраҫҫӗ, вӗсен—ҫӑлакан турӑ, турӑ амӗшӗ, тата Микула ухутник сӑнӗсем.

Вӗсем хӑйсен тӗнлӗ ҫӗршывӗнҫе латӑн шӑрши кӑларасҫӗ, пуҫсапарҫҫӗ.

Епӗ хамӑн Совет ҫӗршывӗнҫе ҫӗлӗм паҫлаттарап, „Интернационал“ йурлатӑп.

Ретакси йулташ!

Винтӑ ман ҫинҫен ҫырас тенӗ йапала вӑл Манкун умӗн пулӑ.

Вӑл тӗрӗс ӗнтӗ.

Апа хырӗс каласса тӑмастӑп.

Карӑм епӗ халӑх ҫуртне.

Каймасан та йурамалла мар,—вӗт, епӗ турӑ ҫуккине пӗлетӗп, ҫӗр ҫаврӑнаҫ, хӗвелӗ пӗр ырӑнтах тӑраҫ.

Таврӑнтӑм киле ҫурҫӗр иртсен.

Алӑк сулли урлӑ кӑрӑм та тӗлӗнсе хытсах карӑм.

Ретакси йулташ!

Калама та йӑвар ун ҫинҫен.

Епӗ турӑ ҫуккине, ҫӗр ҫаврӑнине, хӗвел пӗр ырӑнтах тӑнине пӗлетӗп пулсан, мӗншӗн тата манан Совет ҫӗршывӗнҫе ҫурта ҫутса лартӑнӑ.

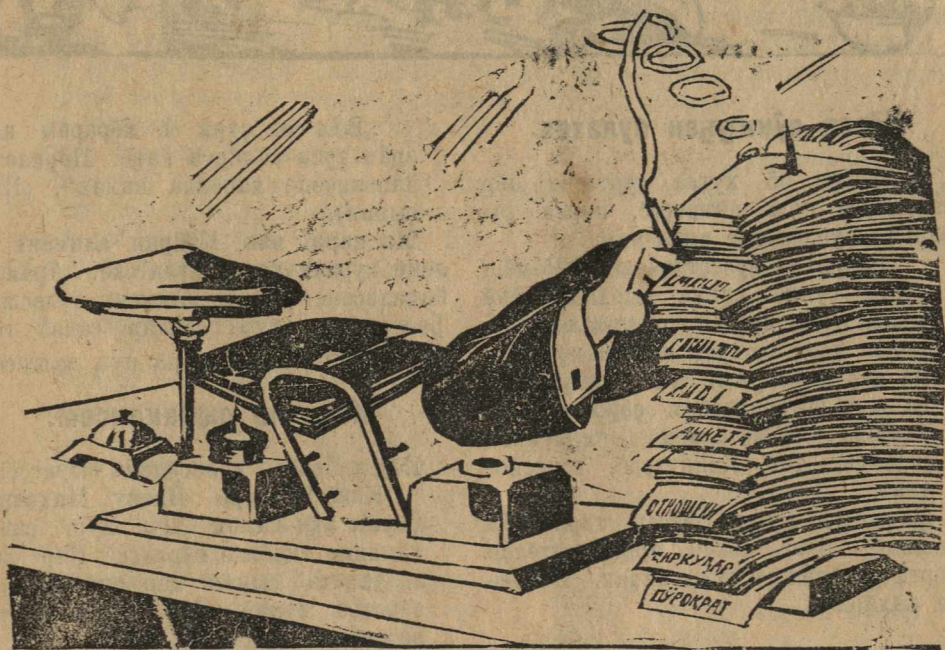
Авӑс ҫуртасем.

Ретакси йулташ!

Мошӗт епӗ ун ҫухне хӗрсе кайӑн пуҫ, ҫилленсех ҫитрӗм.

Хумене аллинҫен ҫавӑрса илтӗм те, хамӑн Совет ҫӗршывӗнҫен утӑнтар-

Х у т м у р ё йе хăсан шалъџи тулёши?

Тулатех пулмалла.

са йатăм, ун хыççăн суртисем те утăн-са карĕç.

— Ан пыр, кивĕ турăка, манăн Совет сĕршивне, вĕлеретĕп, тетĕп.

Пăхса тăракан арăмăм мана:

— Ухмаха йертĕни мĕн! Ыран, вĕт, Мăнкун, тет.

Епĕ ăна:

— Вĕстере пар шуйттансем патне, тетĕп. Епĕ лайăх пĕлетĕп—турă сук, сĕр саврăнаĕ, хĕвел вырăнтах тăраĕ. Есĕр тата манăн Совет сĕршивне йышăннă.

Хунеме йĕрет, арăм макăраĕ, атамсем сұхăраççĕ, йăтă вĕрет.

Çав вăхăтра кўршĕ сынини, хайхи Винтă, ман сінџен сырас текенни пырса кĕрет те:

— Христос тĕрĕлнĕ, тет.

Ретакси йултам!

Каласа парăрха есĕр—тăтма пултарни епĕ ку машкала.

Кирек-мĕн калăр та, епĕ тăтаймарăм.

Епĕ Винтă пилĕкĕнџен йарса илтĕм те, унăн пусĕпе пўрт алăкне усрăм.

— Ак сана, тетĕп, тăн тĕрĕлнĕ.

Алăка питĕрсе илтĕм.

Есĕ те çав анăх.

Винтăн сăмси хăпарса тухнă.

Вăл, налах ёнтĕ, ман сийе силленĕ те, вăл ёс сінџен хаçат урлă Пĕтĕм Сийусĕпех пĕлтересшĕн.

Анăх епĕ пĕтĕм тĕнџипех калатăп:

Никама та епĕ хĕмене.

Сĕр саврăнаĕ.

Хĕвелĕ пĕр вырăнтах тăраĕ.

Винтă суйаĕ.

Турăсăр Иван.

Елĕкхи ман йат: Пупни Иван.

Сырса илнĕ Анттошă Ко.

Хёвел сүниѳтен пулатех.

Амерёкре 65 хутлă суртсене лёр самантрах туса пётерессё, пирён ѳаваш респулёкёнте апла мар.

Ентрийел вулёстăвкомё 1925-мёш сұлта сұннă мунѳа вырăнне сёнё мунѳа тума пуслани сұлталак иртрё, анѳах халё те туса пётереймен. Тума пусланă мунѳи сăмър синѳе ларса туса пётеритѳенех сёрсе пыраѳ. Асташи вулёстăвкомăн тирпейлёх решимё?—тет Кайпулкă кореспонтент.

ѳанах та: астаха вёсен тирпейлёх решимё? Вулёстăвком претсетаттёлён портфёлё ашёнѳе пули анѳах. Шыраса пăхăрха.

Йалсовет хуликан майлă.

Сёпёрти Енисейск кёпёрнинѳен сырассё:

Пирён Сўлти-Итет йалёнѳе (Пирилўс районё) Сёрпў уйесёнѳен килнё Нестёр ывăлё Вафса хай арăмён аллине тимёр сенёкпе сăпса хўснă. Йалсовет хёрарам майлă пулмарё, хуликан майлах сăптараѳ, тет.

Сирён йалсовет хай те хуликан арăвёнѳен пулё. Метрёккă кёнеки тăрăх тёрёслесе пăхăрха, хуликан арăвёнѳен пулсан апа уи пирки справкă памалла.

Арăм улшұси.

Пёр сын аратлă вăкăр умне тăнă, тет те, сăпла калаѳ тет:

— Ех, вăкăр, вăкăр! Аван сана пурăнма. Санăн арăмусем сұлталакра 40—50 арăма ситессё, анѳах алиментне тўлеттермессё сана тесе, калаѳ, тет.

ѳаваш-Сурăм вулăсёнѳи Тури-Пантлире пурнакан Макар Йермин те апла каламалла ан пултăр.

„Вăл сак сұра 4 хёрарам илсе арăм туса кăларса йаѳё. Пёринё те йапалисене кайалла пaman“. (Йалсынни).

Ма параѳ вăл? Кайран алимент тўлеме пурлăх кирлё пулаѳске. Арăмсен йапалисене сутса алимент тўлесён. ѳейе сынăн кусё саккăр сăваѳ тесе Йерми синѳенех каланă пуѳ ваттисем.

Карттин сыракансем.

Кёсён-Йелѳёк вулăсёнѳен сырассё:

Кивё-Ейпесре Йакку Михалипе Сăран аѳи камăн хёр пур, савăн хапхине тикётпе сăрлассё. Пёре сăпла тăватă сынăн хапхине тикётпе сăрласа тухнă. Ма ѳарăнмассёши вёсем, тет Анкăлтăк.

Астан ѳарăнассё вёсем тикёте йуратаканскерсем. Пус мими вырăнёнѳе те вёсен тикёт пулмалла та, тикётрен уйăрлаймассё сав. Шăпи вёсен савăн пек пуѳ. Тёрме хай йенелле туртаѳ вёсене.

Халăх хушшинѳе ёслекен комсомолёс.

„Самрăк Хрестён“ хасат синѳе комсомолёссен вьртмари аѳасем хушшинѳе ёслесси синѳен сырассё. Вăл канаша комсомолёсsem кашни хай майлă пурнаса кёртме тăрăшаѳ.

Шакал (Тукаш вул.) сыннисем ватти-вёттипех вьртмара картла выѳассё. Выѳассё те, пёрпёрне сўсрен тăпăлтарассё. Ку карт вайине комсомолёс Йакур Митрийё сараѳ. Карѳе те йалёпе унăн сёс. Ку вайă сине комсомол йаѳейккин саврăнса пăхмалла, тет пёри.

Ма саврăнса пăхас? Комсомолёс картла выѳани саврăнмăсăрах курăнаѳске. Саврăнассё те,—анѳах саврăнса пăхсан пус саврăнасран хараѳ пуѳ йаѳейкă.

57 сұлхи сәмрәк аҗа.

Хаҗхи тухтәрсем ватә сынсене сәм-
рәкләтма пултараҗсә. Те тухтәрсем пу-
лашһиҗе Сәрпүре сәкән пек ёс пулса
иртһе:

Сәрпүри хула копперативһеҗе,
профсоюзла тунә тоҗавәр тәрәх,
сәмрәк аҗасене, пәрик аҗана, суту-
илү ёсһе вәренәмелле (вырәсла аҗа
„проҗа потростков“ теҗсә). Сәмрәк-
сен вырәнне сәв копперативра 57
сұлхи старика йышһантарһа.

Емел сисе сәмрәкләһә сын пуҗ вәл.
Копператив пусләхә те емел сһнә пул-
малла--ватәпа сәмрәкә уйәраймасә. Пу-
сә пурши уһаһ, йе кәлетки аҗах?...

Насуса тўрлетмәсә.

Пушкәрт республһекһеҗен сырасә:

1926-мәш сұлта Пүшпүлөк йалсо-
веҗә (Пеләпей канттонә) ванһа пу-
шар насусне Пеләпей хулине пушар-
һаһ ушкәһа тўрлеттерме панәҗсә.
Кайса панәһанһа 409 кун иртһе.
Насус сук, теҗсә.

Пеләпейри пушарһаһ ушкәһа сывә-
раҗ пуҗ. Пушар насусне тытса ун сһ-
нелле сирпәтсәһа вәһанмәһи?

Пуҗа кәһә шуҗаһсем.

Җаваш республһекһеҗи Сәһһал йатлә
йалсем нумай та, аҗах хәш-пәрисене
Кивә-йал тесен те ымамла.

Хәш йалти пионерсемпе сәмрәксем,
җетвәрт умәҗе тәракан йәҗейкә сәк-
реттарә хысәһеҗе тәһа пирки тәттәрен
сутта тухаймасә.

Хәсәт-кәһеке сүтти малалла туртаҗ,
сүт җетвәрттри сүтти кайалла туртаҗ.

Копперативә пулсан, растратҗекә-
сем хәйсемех тупанса пырасә.

Пәрисем гирпәйләх рәһимәһәһа тә-
расә, теһрисем рәһимәһаһа ларасә.

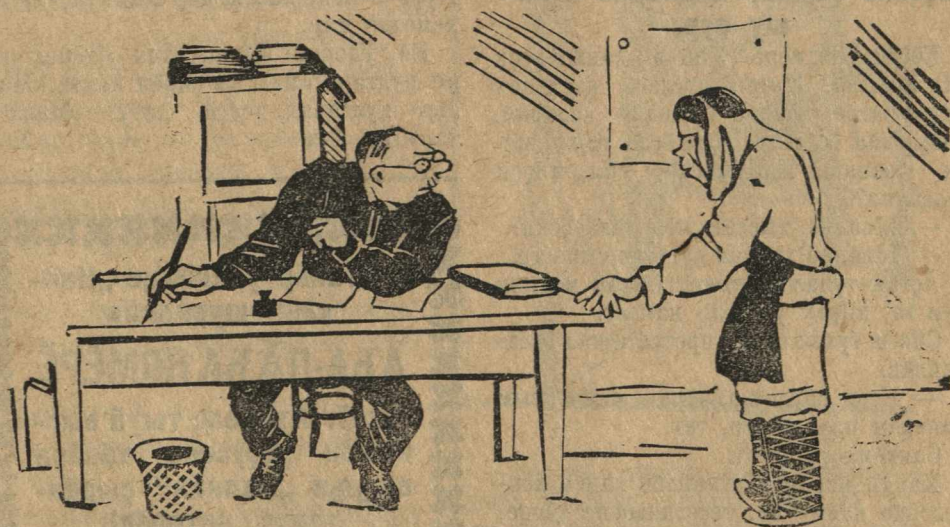
Ан ўркен—комантировкәсене нумай-
рах сүре, ларассине кайран та ларән.

Кәһәҗелерте ёсләкәһсем отпуска кай-
са пәтсәһәһәһа, кәһәҗелерти волоккитә та
сахаллаһа.

Ратио тусә пүлаҗһәһа, пусләх тусә
пулсан усәлләрах.

Шыва кәһә вәхәтра.

Йалсәһеҗе пугса виләкәһ аҗасем нумайланҗсә.

— Килһыш пысәк-и санһа? Аҗа миҗе?

— Хәһә кәһа шыва кәһе карәс те, миҗе аҗине тәрәссипе
калама пултараймастәһа. Шыва кәһе килсен калама пултаратәһа.

Упа кѣтессисенѣ.

(Йалсовеѣсем тѣрѣх).

«Решимнѣ» претсетаттѣл.

А. Иванов тирпейлѣх решимне пит аста вырѣна кѣртет. Вѣл та пѣлмесен, кам пѣлгѣр тата?! Ахалрен суйламан сав ѣна Йѣкѣрвар хрестѣненѣсем (Сѣрпѣ у.) йалсове претсетаттѣлне! А. Ивановѣн пус, уѣн пусѣ йероплан мотторѣ пек ѣслет! Тирпейлѣх решимѣ ѣна ним те мар.

Калѣпѣр сана йалсовеѣтѣн ѣнен-терѣ илмелле. Пыратѣн ун патне. Сапла-сапла ѣнен-терѣ кирлѣ, тетѣн. Пошлѣтѣ парха, Иванѣѣѣ, тетѣн. Иванѣѣѣ тытса тѣмасѣ. Йѣпѣр-йѣпѣр кѣсийн-ѣн пѣѣт туртса кѣлараѣ те—йѣпѣл! сѣласа илет те самка сине-шарт! пѣѣт пусса хураѣ. Тѣлѣнсе хытса кѣйнѣ сын: Иванѣѣѣ, мѣн пулѣѣха ку йѣпѣла? тет. Лешѣ: Тирпейлѣх решимѣ тѣвап. Капла тусан, хут та кирлѣ мар, тет. Ёнен-терѣ ыйтма пынѣ сын кѣйаѣ вара саврѣнса...

А. Иванов ѣслѣ. А. Иванов пѣлет тирпейлѣх решимне. Йѣпѣл! сѣласа ил те самка сѣмне пѣѣтетне шарт! сап. Решим пулѣ те... Мѣн кирлѣ тата Иванова?

Ёссене сыхнѣ, пѣрпѣрне пулѣ-шу пур.

Кѣсѣн Шетмѣре (Упи в.) санкомиѣси сѣл тасатнѣ. Иртен пусласа кѣсѣненх витре-витре сѣлран йушкѣн кѣларнѣ. Поѣатнѣй ѣс ѣнтѣ, ѣсле-ѣсле санкомиѣси пѣвѣннѣ. Ёвѣнмасѣр, санкомиѣси выѣѣхнѣм!

— Ёвѣннѣ хысѣн мѣн тѣвасѣсѣха?

— Ёвѣннѣ хысѣн сѣттинѣ сыпасѣсѣ...

Асѣтан тупас сѣттинѣ? Сахар маткин пур та, анѣѣх укѣсѣр памасѣ.

Сиксе тухаѣ кунта претсетаттѣл Мих-хайлѣв.

— Ёсѣр пѣртак тѣрѣрха, еѣ шивым манѣрѣм илсе килѣп, тет.

Санкомиѣси кѣтет.

Хѣйхи пѣрѣн Миххайлѣв хѣйѣн кѣн-ѣлерне кѣйаѣ те, тѣсетниксене ѣнсе, вѣсене йал тѣрѣх сѣмартѣ пухма йѣ-раѣ. «Самопоклошени» тѣсе каласа сѣ-рѣр, тет.

Тѣсетниксем тѣсах сѣттинѣ илмелѣх укѣса пухасѣсѣ.

Санкомиѣси ѣсет. Вѣсемпе пѣрле Миххайлѣв та йурра шѣрантараѣ сѣс!

Мѣн куѣанмалли пур. Санкомиѣси ѣслет, претсетаттѣл пулѣшаѣ. «Полная увѣзка» темелле.

Асту, «Маклѣртан» ан йул!

«Выше пупа не прыгнешь», тѣсѣ вы-рѣссем. Тѣвашла каласан ку сѣмахсем: Кѣвапаран сѣлѣрех сикѣйместѣн, тѣни пулаѣ.

Мѣн Вылари (Аттай в.) ревиѣси ко-миѣси претсетаттѣлѣ Шорин йулташ халѣхран икѣ ана илнѣ те укѣсине тѣ-лемест.—Укѣса памастѣп, еѣ ревкомиѣ-си, йалта манран, асли те сѣк, савѣн-па сирѣ ак укѣса, тѣсе тѣмѣрне кѣтар-таѣ укѣса ыйтѣкансене.

Йалкор сѣкѣн сѣнѣн рѣтаксине сы-ру сыраѣ. Так и так, проттѣшѣтте, тет.

Ех, йалкор! Мѣн ѣна «проттѣшѣт» тумалли пур. Шорин—матгур. Ёна кѣ-вапаран сѣлѣрех сикѣйменшѣн сѣс пѣр-так «проттѣшѣт» тумалла. Мѣншен-ха вѣл халѣхран пѣр 25 тѣсеттин илмен? Пурѣ пѣрех: йалта пѣр асли, укѣсине тѣ-лемелле мар.

Ей, Шорин! Кѣвапунтан сѣлѣрех сик-ме пултаратѣни? Ав сѣрѣн йалти «Мак-лѣр» пултарѣ, тѣсѣ. Асту, «Маклѣр-тан» ан йул.

Х.

Сентѣпѣр уйѣхѣнѣ „Кап-кѣн“ шурналѣн
АѣА-ПѣАА НОМѣРѣ
тухаѣ. Аѣасем, ты, ѣ выр-нѣшѣн асусене хѣвѣра-валѣѣ „Капкѣн“ сѣрѣн-тарса илтерѣр!

Мён пулсан мён пулассине сәнани.

Санталәкә сәнакансем выдәх-зёрлөх мёнле тәнинзән те мёнле санталәк пулассине пәлме пултарассё. Елёр та-та төрлөрен етемсем мёнле хәтланни тәрәх, пулас ёссем сінзән малтанах каласа хума пултаратпәр. Пирён сәна-навсем саксем:

Самрәксен куёсем хёрелме пусласан—присыв пулас вәхәт ситет.

Халәх пушар хатёрөсене йусасси сінзән постановлени йышансан—вәл йалта ёнер анзәх пушар пулнине пёлтерет.

Иалта сәмарта сутакансем са-халлансан — мишавайсем килессе.

Прикашзәк пушне усса ларсан—кооператив лавкки сунса кайасса.

Саниттар комиссінзә тәракан сын шура кәпе тәхәнсан — йала тухтәр килессе.

Усламсә тирпейлөх решимөшән тәрәшма пусласан— тараса пуканөсем (кирөсем) йакаласса.

Арәмө телекатка суйлансан—упәш-ки хөнессе.

Арәму йәпатма пусласан—тутәр ил-терессе.

Упәшки арәмө пусөнтө кәвак сүс пөрзи тупсан—арәмөпе уйәрласса.

Пухура сёр виөсси сінзән каласан—сәпәсу пуласса.

Иалкора хирөс сәмах зөйсән—сан сінзән хасәтра саметкә тухасса.

Зөмперлен нотгә сырсан—Совет Сойусөнтө йероплансем нумайланасса.

Иалсовет претсәтәтлө урә сөре-сен—виөс кунтан перевыпәр пуласса.

Ёслекен шалу илсен—ёсмелли тупаї вәл.

Машинисткә киле кайсан—3 се-хет сурә ситнине пёлтерет (санаїти пө-терме вәхәт.)

Претсәтәтлө мазға сінелле пәхма пусласан—отзот сырасса.

Көнзөлөрте ёслекен тәрәшса ёс-леме тыгансан—назғалнөк көрессе.

Комантировккәран таврәннә сын сулахай аллине рузкә тытсан—сзот сырасса.

Хваттер хуши кирлө мар сөртех сінсәнма пусласан — хваттер хагө хәларасса.

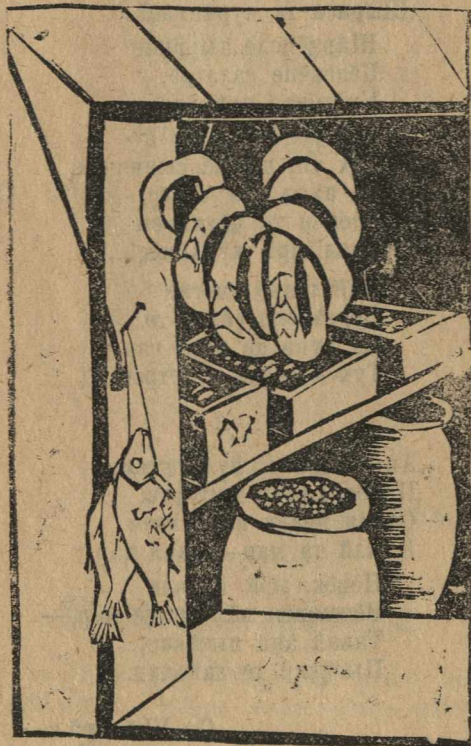
Узрештенири штатсене закарсан—тепөр уйәхран штат хушәнаї.

Слушәшзисем саңатти пөтиззөнех ёслөсен—пайан шалу парассө.

Усламсә сөтөк кәпе-йөм тәхәнсан —налок тәлеме кайасса.

ИАВАН—МУҢИ.

Йунетмелли тавар.

— Ай-ай, шәршә перет санран!—
Санпа йунашар сәкәнса тәма та ки-
зөм. Паллах ёнтө—санән хагна ыра-
нах йунетөссө пуз.

ЏАХАН.

(Йуштару).

Быс анканă пѣр җахан
Хыпар илтнѣ вѣл тастан—
Унта, хрестѣн клетѣнѣ
Җенѣ пурнаҗ, җен тѣнѣ:

Хырăм выҗсан—җимелли,
Еҗес килсен—еҗмелли,
Выҗамалли, кумалли,
Вѣхѣҗепе—канмалли.

— Ех ырăске, ырăске,
Ман ѣмѣтре җен еҗсѣ!—
Тесе сѣмах хуҗѣ те
Вѣстерҗѣ сав кѣлете.

Катаранах ман кѣлет
Җапла җуртан кураҗа;
Җаханан та выҗ ѣмѣт
Җитмесѣрех тулхараҗ...

Җитнѣ-җитмен кѣлетре
Урла-пирлѣ пѣхкалаҗ,
Ана кирли нимѣн те
Шыраса та кураҗмасҗ.

Шѣрҗепеле тыррине
Кѣлеҗепе салатрѣ,
Емѣтѣнѣ пуррине
Курмасѣрах сухатрѣ.

— Ех ти, шемѣ җыннисем,
Мана ахаҗ сул турѣс;
Хайсенѣн те җаххисем
Манран ырѣ кураймѣсҗ!...

Емѣтленнѣ емѣтне
Сурҗакѣпе сѣтрѣ те.
Ик сунатне харс җаҗса
Тухса вѣсрѣ кѣлетрен.

* * *

Ан җилленѣр, йулташсем,
Пирѣн хамѣр хушѣрта,
Җахан пекех выҗлаҗсем
Нумай та мар—сахал мар.

Пѣҗѣк, ырѣ йапала
Вѣсемшѣн вѣл нимѣн мар,—
Тавай ана пысѣкки,
Пысѣкки те лайаххи.

Җ. Шапҗаҗ.

Кѣлте җинҗе.

Ы в ѣ л ѣ.—Ай!... Тур пулашнине
пайан аранах кѣлте кўрсе пѣтертѣм.

А ш ш ѣ.—Аҗам, сав Йаранарти кѣл-
тене илсе килментѣҗѣ вѣтха есѣ. Илсе
килсем, ы в ѣ л ѣм, җасрах. Атту выҗах-
сем ватса пѣтерѣс.

Ы в ѣ л ѣ.—Вѣл кѣлтесене выҗах
ватасран ан хара, атте. Вѣсене виҗем
кунах Йаманакри Уҗап Матрѣнѣ али-
ментшѣн турттарса карѣ.

П. В.

Сисмен инкек.

Хрестѣн: Ай, тура! Пѣтрѣмѣрех пуп
сурҗѣ сунаҗ. Сўнтерес пулаҗ.

Пуп: Ана сўнтерме йурамасҗ. Пупа
вѣл суртра усраманшѣн сурта тура
хай тѣртсе йанѣ.

Хрестѣн: Кам тѣртсе йанѣ, тетѣн.
Персе вѣлерес пулаҗ ана.

Пуп: Тура тѣртсе йанѣ, тетѣн.

Хрестѣн: А-а?!...

К и р ѣ а к к ѣ в.

Акара.

— Сўре сўреха, Петѣр!

— Ватѣлтѣм. Куҗ курмасҗ сав.

— Таҗта сав машин сасси илтѣ-
нет? Инҗетре пулмалла.

— Ав пыраҗ. Ана та кураймѣстѣни?
Йероилан вѣл.

Кахховски.

Йунланă хăна.

— Туйра лайăх хăналарёси?
 — Пит лайăх хăналарёс. Пуçран
 йун килиҫкенех хăналарёс.
 — Аван еппин.

Салтака кайнă ăух.

У п а ш к и. Ма йёрен арăм? Епё
 ситёс килёп салтакран.

А р а м ё. Салтакран ăас тавăрăна-
 тăп, тетён те.

К а х х о в с к и.

Атăл хёринёе.

— Пăх-ха, мёнле сўллё сыран ишёл-
 се аннă.

— Паллах ёнтё халхи технёксем
 тунăскер пулмалла.

Пур инкек те ҫавăнтан.

— Ах, шуйттан! Кушак ҫул урлă
 қаҫса карё.

— Есё тешмёшлё сын инкен.

— Тешмёшрен мар. Кушак хыҫҫан
 тампă ҫулне ҫенёрен йусамалла пулас-
 ран хăратăп.

Турă пулăшнине...

Пирён (Йăлăм-Кас в.) Ан-
 трей Иеруславăв теҫук, Сыв-
 лăх Комиссариатё урлă, са-
 наторине сығалма карё.

Х. Х а в а.

Таҫтан, муртан
 Ҫавра ҫилпе—
 Шупашкартан
 Комиссине
 Санаторине:

Турă ҫынни
 Ёнтри теҫук,
 Пёр хёресёен
 Ҫанё те ҫук
 Килнё имленме.

Йапăлтатса
 Ҫўренине
 Вăтанмасăр
 Йăлăннине—
 Лекнё, шеремет.

Ёҫхалăхён
 Тутлă йунне,
 Санаторин
 Пылак мулне
 Ёмет, хёрхенмест...

Ҫав теҫука
 Унта кайма,
 Асти ҫука
 Ыан сығалма
 Кам хут панăши?

Унăн пуҫне
 Ҫара тетём,
 Ҫутă вуҫне
 Хурҫа перу
 Ҫитсе кемёши?!

Ҫ. Ш а п ă в а.

Мускаври арăмсем.

— Есё ыран Мускавран арăму ки-
 лет терён... Мёнле санăн арăму—илем-
 ли... сўҫёсем мён тёслё?

— Тахăшё килет ҫке... Сарри лил-
 сен--сарă сўҫлё, хури--хура сўҫлё, сўрен-
 ни--сўрен сўҫлё.

П. В.

„ЁҢ КЕРОЙЁ“

Акә Сәнтёр-Вәрри вулассәңи Коноваләвә ырәсә В. А. Шикалевский ёс керойё шутне кәнә.

Мәнле майпа, тейёр. Вәл сак токкументсенҗен лайах курнаҗ:

Удостоверение.

Выдаю гр. М.-Посадской, Ч.А.О. Виктору Александровичу Шигалевскому в том, что он до Февральской Революции состоял на службе в штате служащих, Чебоксарского Полицейского Управления....

29 Авг. 1923 г. № 3264.

Сак утостоверенийе кура, аҥа хәпёр-

тесе, хапәл тусах Шупашкар уёстәв-комёпе уйесри Партти Комиттеҗә тата Упрохсовет пёрле пулнә җаплә сәсҗетанийёҗе (1923 сұлта нойапёрән 12-мәшёнҗе) ёс керойёсен җислә списки сине күртсе хураҗсә.

Утмәл—Турат.

Калкәнран: Политсисен натсираттәлә пулнә җухнех Шикадова ёс керойё йатне илттермелеҗҗә. Ёссыннисен пуҗсәсене сапса шәларнә җухне вәл лит керой пулнә, теҗсә. Керойсене истори тәвәт тени төрөс мар, вәсене җаплә сәсҗетанийеҗе тәвәсә.

ЃҢҢ кастарнә хыҗсәҥ.

Шупашкарти җҢҢ - касакан Тоҗанәв, хай пёр майах җсәр пирки, җҢҢсене йакатса йарас ырәҥне, пәсса йараҗ.

(Кор. сыравә).

— ЃҢҢ кастартәм. Сплетсиалиса кастартәм. Тоҗанәв касрә.

— Епә хуҗама карҗәкна кастарнә пул тесе, пит аван каснә та.

«Капкән» хыпарёсем.

Тәләнмелле йапала. Вис-сырмари сәр уполномоҗәнә Иванов ерех ёсме пәрахнә. Мәншән пәрахни синаҗен йитсан, вәл пирән сотрутнәке сапла каланә: сәр уполномоҗәнәнҗен тухмалла пулнәран пәрахрам, тенә. Ку ёс пирки тоснанисем тумаҗсә.

Ырә кәмәллә претсәтаттәл. Сәһйәл-Шетмә (Җаваш-Сурәм вул.) йәлсовет претсәтаттәлә йәлти сәмрәк аҗасем йити йитма пырсан, җышкә парса йараҗ.

Шалусәр ёҗлекен. Шупашкарта җиркү сүмәнҗен иртсе кайакан урамра пурнакан Иванов Ваҗили кунән-сәрән ирәклә ушкәнсәҗе ёҗсеме пуҗларә. Төрөслесе пәхман хыпарсем пәлтернә тәрәх, унән кәсәл приома кәмелле (салтака кайма сұл ситнә) тет.

Пәтернә!... Пәтернә!... Вунпёр-Така йәләнҗи Упрам Сәркейә „Капкәнә“ 15-мәш нумәрне пәре тытсан пәтәмпех вуласа пәтернә. Ку ёс пирки каллех таснани пулмасә.

Мән шәмә тупнә. Шупашкар пуҗнитсинҗен тәвалла ларакан Җернышшов сырминҗе мән шәмә тупнә. Вәреннә сынсен шухәшәпе, вәл шәмә сәр йитәвә пирки сәркомиссине пынә сынән шәмми пулнә.

Пуштă йешӳекӳ.

Романӳв П. Есӳ сыратӳн:

ӳӳлмек сӳлли аӳасем,
Шур сухалӳ стариксем,
Ман анне те, ман йисна,
Йуратасӳсӳ „Капкӳна“
Пурте ӳна сырнасӳсӳ,
Касса кайса куласӳсӳ...

тетӳн. Суйатӳн есӳ. Касса кайса куласӳсӳ пулин те, сан йиснуна аннӳ сыран-са илмен „Капкӳна“.

3 сӳлхи такана. Хӳш йал кӳтӳвӳн-ӳи така есӳ? Атрӳсна кӳартман та, пӳлеймерӳмӳр.

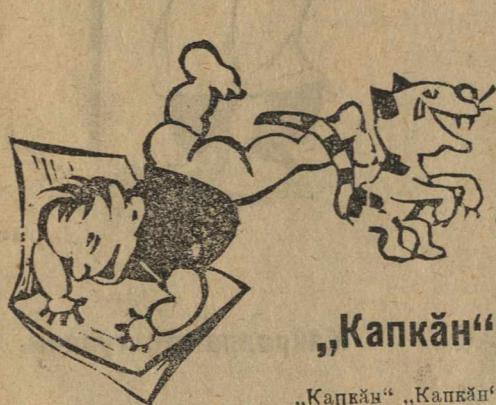
Крокотил, Темйӳн Петнӳйа. „Кро-

котилпа“ Темйӳн Петнӳй Мускавра вӳсем. Есӳ самосвантсӳ.

ӳемперлена. (Шӳмат вул.) Сана от-вет „Канаш“ хаӳатӳн кашни нумӳрӳн-ӳех парса тӳрасӳсӳ.

Филиппӳва. Есӳ сыратӳн: ку сырӳ-ва епӳ ӳсӳр аптранӳ ӳухне сыртӳм. Кӳртӳрха ӳна „Капкӳна“, тетӳн. „ӳсӳр аптранӳ ӳухне“... Кӳнӳелерте слухит тӳватӳни мӳн есӳ?

ӳӳх-ӳӳппине. Ман „сӳнкор“ пу-лас килет, тетӳн. Пирӳн „Капкӳн“ сӳе-на хаӳаӳӳ мар, сӳтел сӳнӳе ыртмал-ли шурнал. Пулас килет пулсан пул. ӳармастпӳр.

„Капкӳн“ йурри.

„Капкӳн“ „Капкӳн“ кап хыпӳ,
Такама та ӳаклатаӳ,
Пур ӳсала тасатаӳ,
Вара тытса култараӳ.

Илери те, вулари,
Ахӳлатса кулари?
Ей, ну йара пар,
Йарапине пире пар,

Кайӳк сасси—куӳӳм пур!..
Манран кайтӳр мир сӳине;
Пӳр вуӳӳ пус укӳу пур—
Кайтӳр „Капкӳн“ кантурне.

ХаӼхи мотӼсем.

(Анатрипе тури).

ӼшӼ шӼрӼхра.

Майралла урана тӼхӼмалли.

Шалтан тӼхӼмаллине тула.

Майралла сӼс турани.

Ответ. редактор **А. Золотов.**